

Strategija. Efektyvumas. Vertė

Alkoholio vartojimo skaičiavimas

2016 m. birželio mėn. 10 d.
Vilnius

Kiek vidutiniškai išgeria vienas Lietuvos gyventojas (15+)?

Gryno alkoholio litrai per metus

Išskaičiavus pagal LSMU Suaugusių Lietuvos žmonių gyvensenos tyrimą:

Metodikos įtaka rezultatams

Pagal Statistikos departamentą:

Išskaičiavus pagal LSMU Suaugusių Lietuvos žmonių gyvensenos tyrimą:

Nuo to priklauso ir Lietuvos pozicija lyginant su kitomis šalimis

Europos regionas pagal alkoholio suvartojimą (legalų ir nelegalų)

gryno alkoholio litrai, tenkantys 15+ m. amžiaus gyventojui, 2015 m. Pasaulio sveikatos organizacijos įvertis

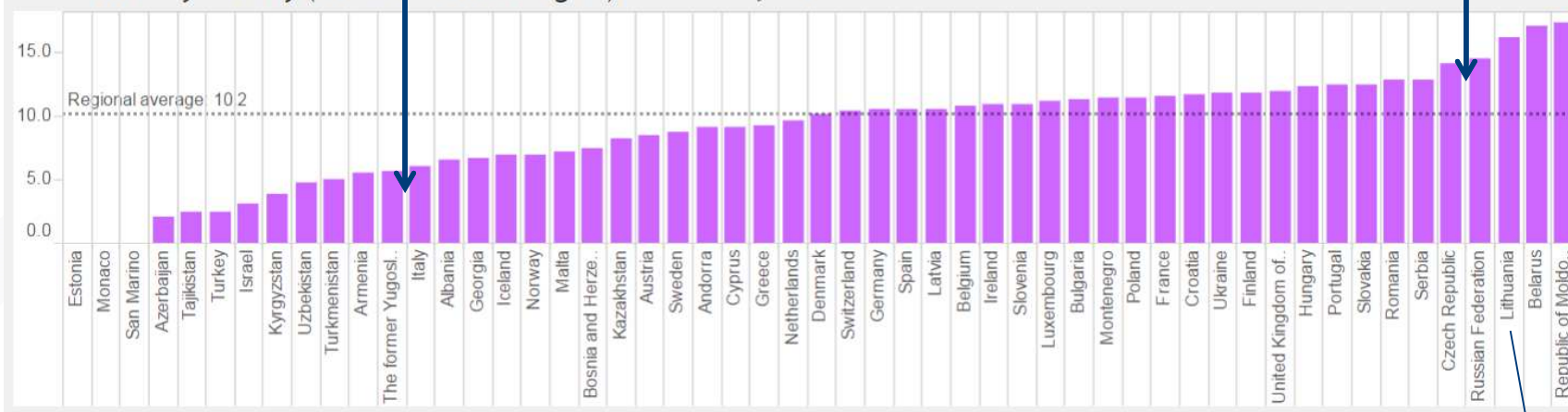

Lietuva tarp BOTTOM-10
#41

Lietuva tarp TOP5
#5

Distribution by country (in selected WHO region) mouse-over the y-axis to sort

Pasaulio sveikatos
organizacijos įvertis
Lietuvai (2015)

WHO Region: **Europe**

Country: **Lithuania**

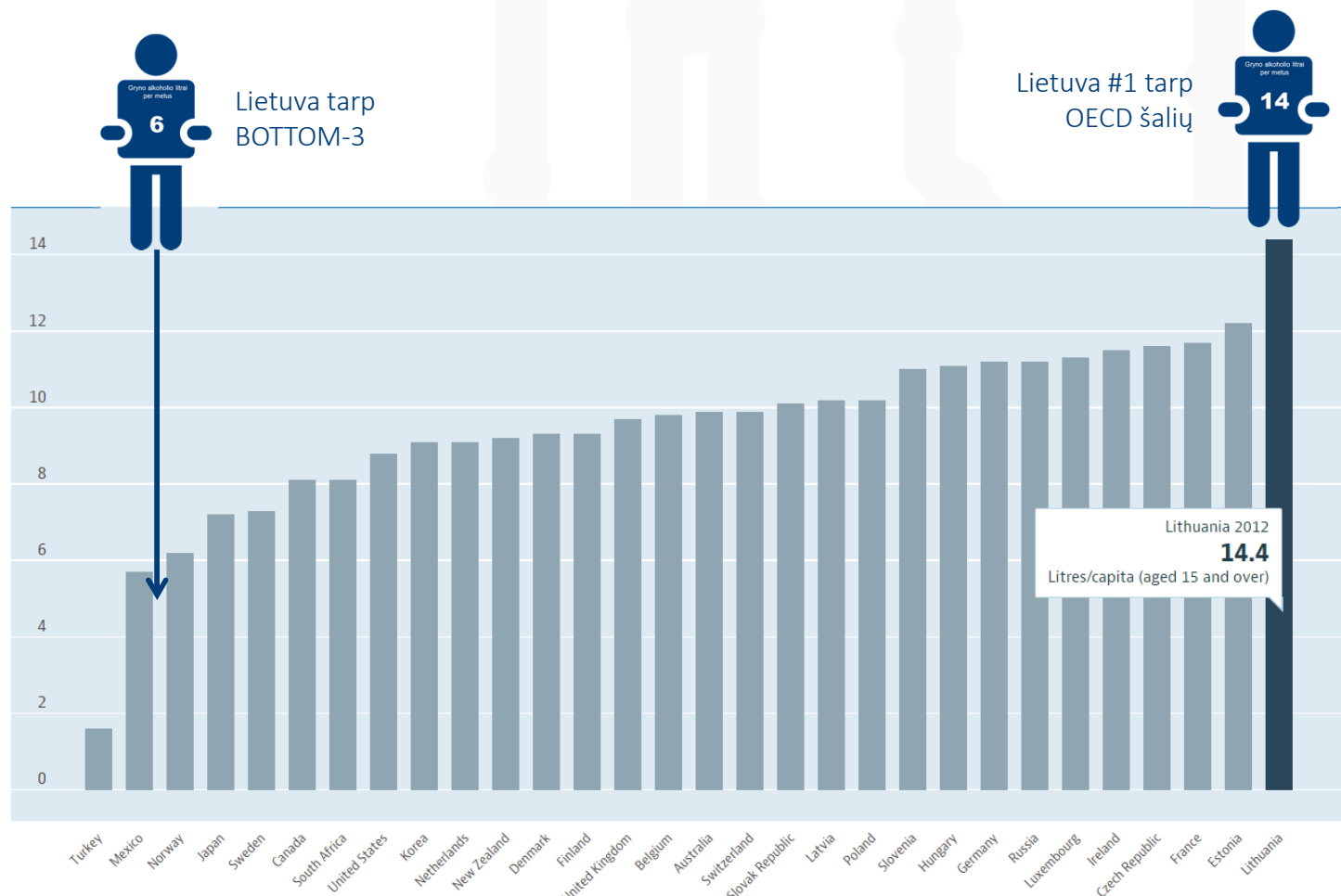
Total alcohol per capita (>15 years of age) consumption, in litres of pure alcohol: **16.2** (projected estimates)

Regional average: **10.2**

Šaltinis: Global Health Observatory (<http://www.who.int/gho>)

Nuo to priklauso ir Lietuvos pozicija lyginant su kitomis šalimis

OECD šalys pagal alkoholio suvartojimą
gryno alkoholio litrai, tenkantys 15+ m. amžiaus gyventojui, 2012 m.

Šaltinis: OECD (<https://data.oecd.org/healthrisk/alcohol-consumption.htm>)

PROBLEMA

Šiuo metu naudojamas alkoholio vartojimo monitoringo metodas nėra efektyvus ir neįvertina faktorių, darančių įtaką realiam rodikliui; šių faktorių svarba ypač išryškėja mažose ir atvirose ekonomikose kaip Lietuvos

Siūlomi alkoholio vartojimo metodikos pakeitimai

Galiojanti tvarka

Statistikos departamentas skaičiuoja rodiklį „Legalių alkoholinių gėrimų suvartojimas“, t.y., mažmeninėje prekyboje ir maitinimo įmonėse parduotų alkoholinių gėrimų kiekį pagal „Prekybos ir maitinimo įmonių metinio statistinio tyrimo“ rezultatus (imčių metodas pagal deklaruotą ekonominę veiklą ir dydį).

Pagrindiniai trūkumai: legalaus alkoholio kiekis

- Galimos paklaidos dėl įmonių registro, deklaruotos ekonominės veiklos tikslumo, dalis įmonių tikslios informacijos reikiamu detalumu nerenka; apklausiamos ne visos, o dalis įmonių;
- Rezultatai skelbiami 6-ą mėnesį po ataskaitinio laikotarpio.

Pagrindiniai trūkumai: neįvertinti faktoriai

- Skaičiuojamas rodiklis neatspindi vartojimo, o rodo pardavimus.
- Gyventojų vartojimo rodikliui teigiamą arba neigiamą įtaką gali daryti tokie veiksniai kaip: namų gamyba, kontrabanda, legalūs keliautojų įvežimai / išvežimai (jie neatspindi oficialioje užsienio prekybos statistikoje), turistų vartojimas, prekyba internetu.
- Skirtingose šalyse, priklausomai nuo individualių aplinkybių (geopolitinių, rinkos, ekonominių, socialinių), šių faktorių svarba skiriasi.

Pasiūlymas

Kaip bazinį rodiklį naudoti VMĮ informaciją apie į rinką išleistą alkoholio kiekį ir jį papildyti atskirais tyrimais apie neapskaitomų faktorių įtaką vartojimui.

VMĮ informacija:

- Tiksliai parodo į rinką išleistą legalų alkoholį (privaloma ir prižiūrima);
- Yra visaapimanti (visi rinkos dalyviai, visi alkoholiniai gėrimai);
- Prieinama be papildomų investicijų;
- Prieinama operatyviai (atsilikimas 1 mėn.)

Lietuvoje bazinis rodiklis (legalaus alkoholio kiekis) turėtų būti pakoreguotas, įvertinant:

- Šešėlinį vartojimą:
 - namų gamyba,
 - Kontrabanda;
- Užsienio turistų vartojimą Lietuvoje;
- Nedeklaruotus emigrantų išvežimus:
 - emigrantų,
 - logistikos darbuotojų.

Lietuvos atveju svarbiausi neapskaitomi faktoriai

Šešėlinis vartojimas

Šešėlinė ekonomika Lietuvoje sudaro beveik 26% BVP. Pagal šį rodiklį Lietuva patenka į pirmąjį penketuką tarp Europos šalių. Stipriųjų alkoholinių gėrimų rinkoje šešėlis siekia 22%.

Užsienio turistų vartojimas

Per metus užsienio turistų kelionės į Lietuvą siekia 2 mln., nakvynių skaičius – 9 mln. Šis skaičius atspindi tik oficialiai apskaitomus turistus, čia neįskaičiuoti turistai gyvenantys neformaliose įstaigose (privatus sektorius, giminės ir pan.). Užsienio turistų alkoholio vartojimas Lietuvoje didina pardavimų rodiklį, kuris naudojamas gyventojų vartojimui apskaičiuoti.

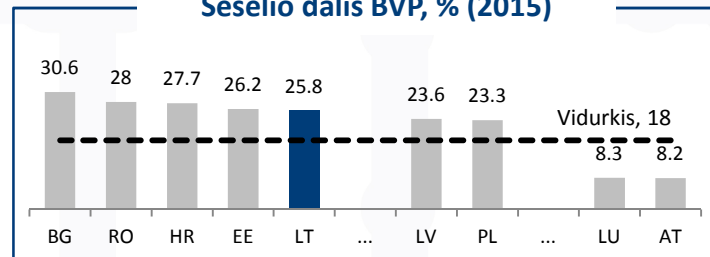
Nedeklaruotas išvežimas: emigrantai

Per pastaruosius 15 m. iš Lietuvos išvyko daugiau nei 0,5 mln. gyventojų, beveik pusė iš jų persikėlė į Europos šalis, kur akcizas alkoholiniams gėrimams yra ženkliai didesnis nei Lietuvoje (UK, NO, IE, DK, SE, t.t.). Net 84% emigrantų iš viešnagės Lietuvoje į emigracijos šalį vežasi stipriųjų alkoholinių gėrimų, apie 60% - kitų alkoholinių gėrimų. Tai didina Lietuvos pardavimų rodiklį, kuris naudojamas gyventojų vartojimui apskaičiuoti.

Nedeklaruotas išvežimas: logistikos darbuotojai

Lietuvos transporto sektorius sukuria didžiausią BVP dalį ES (apie 13%) ir yra maksimaliai orientuotas į eksportą (tik apie 10% pervežimų tenka vidaus rinkai). Šalyje veikia beveik 5000 krovinių pervežimo įmonių, jose dirba virš 50 tūkst. darbuotojų.

Šešėlio dalis BVP, % (2015)

Šaltinis: LLRI

Užsienio turistai Lietuvoje

Kelionių skaičius

2,06 mln.

Nakvynių skaičius

9,05 mln.

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Iš viešnagės
Lietuvoje į
emigracijos šalį
stiprius gėrimus
veža

84 % emigrantų

Šaltinis: Synopticom emigrantų apklausa, 2015

Krovinių pervežimo sektorius

Įmonių skaičius

4812

Darbuotojų skaičius, tūkst.

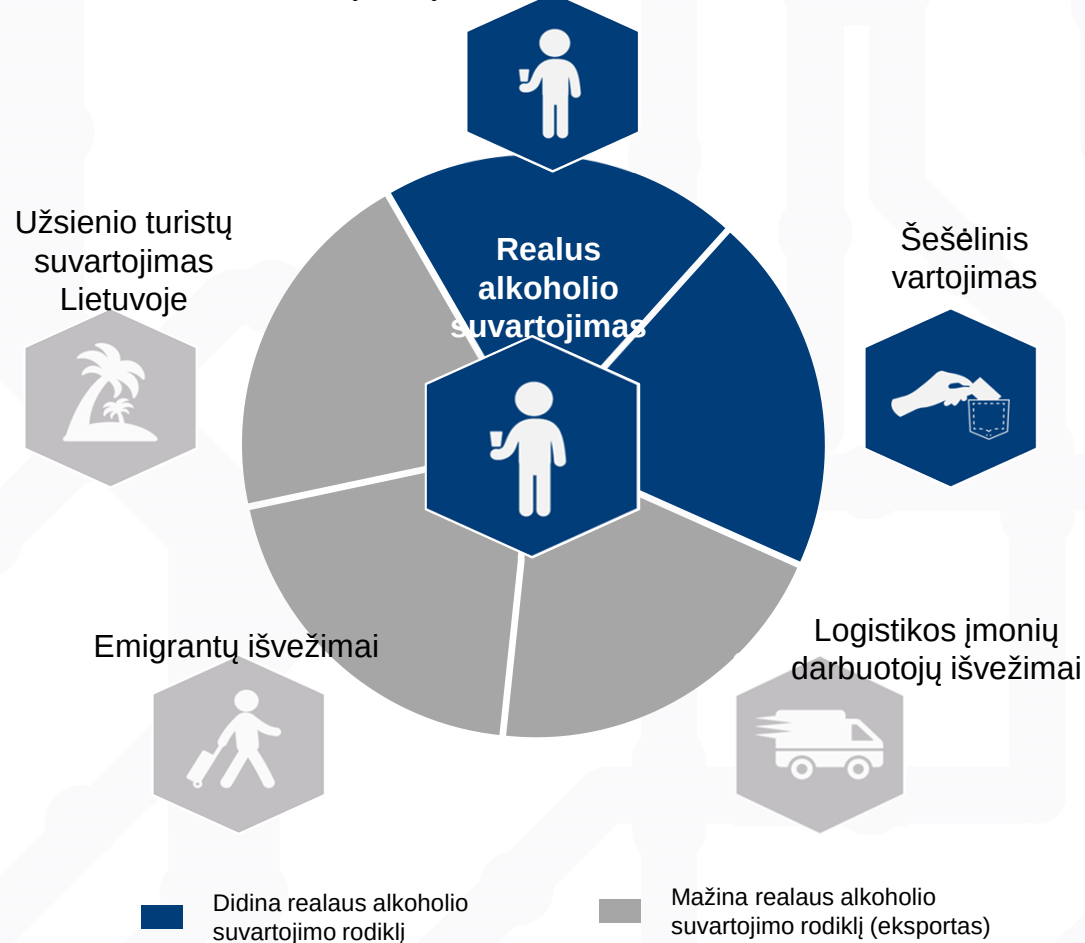
52,7

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Siūloma alkoholio vartojimo metodika

Koncepcija

BAZINIS RODIKIS:
į rinką legaliai išleidžiamas alkoholis

Metodai

Bazinis rodiklis: VMI informacija

Įtakojančys faktoriai:

- Šešėlinis vartojimas: gyventojų apklausa
- Užsienio turistų suvartojimas Lietuvoje: turistų apklausa
- Emigrantų išvežimai: emigrantų apklausa
- Logistikos įmonių darbuotojų išvežimai: logistikos darbuotojų apklausa

PILOTINIS TYRIMAS

UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

J. Jasinskio g. 16, Vilnius LT- 01112, T. (8-5) 252 6225, F. (8-5) 252 6226, ekt@ekt.lt, www.ekt.lt

Apie tyrimą

Tikslas

- Identifikuoti faktorius, darančius įtaką realiam alkoholio vartojimo rodikliui, ir kiekybiškai įvertinti kiekvieno faktoriaus poveikio kryptį bei mastą.
- Atsižvelgiant į išskirtų faktorių poveikį, apskaičiuoti realaus alkoholio vartojimo lygį, išreikštą kaip metinį gryno alkoholio kiekį, tenkantį vienam 15+ m. amžiaus nuolatiniam Lietuvos gyventojui.

Užsakovas

Lietuvos
pramonininkų
konfederacija

Vykdytojai

Pagrindinis vykdytojas:

Strategija. Efektyvumas. Vertė

Atskirų tyrimų vykdytojai:

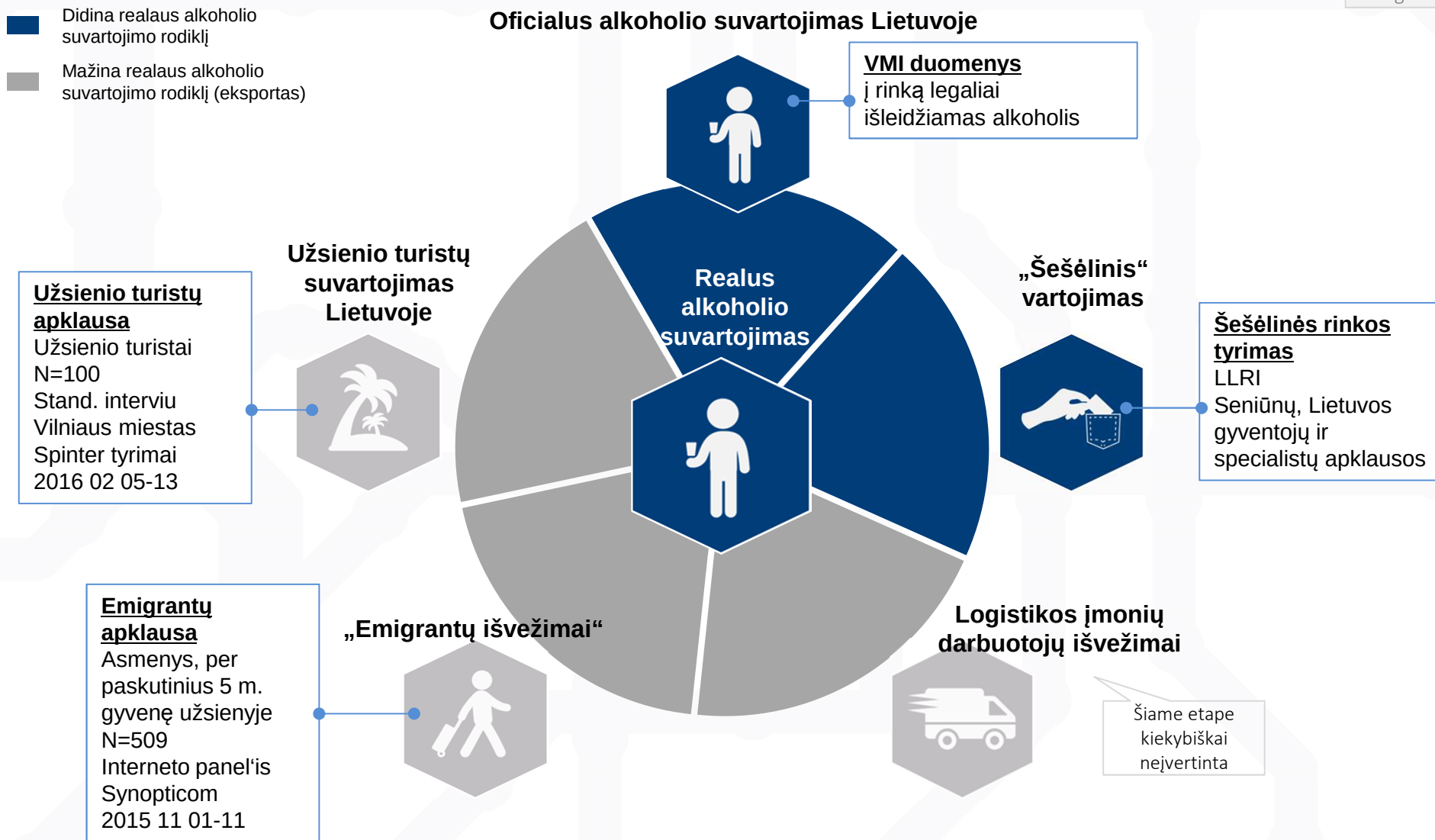
spinter tyrimai

Oficialios statistikos šaltiniai:

Alkoholio vartojimo patikslinimo metodika

atgal

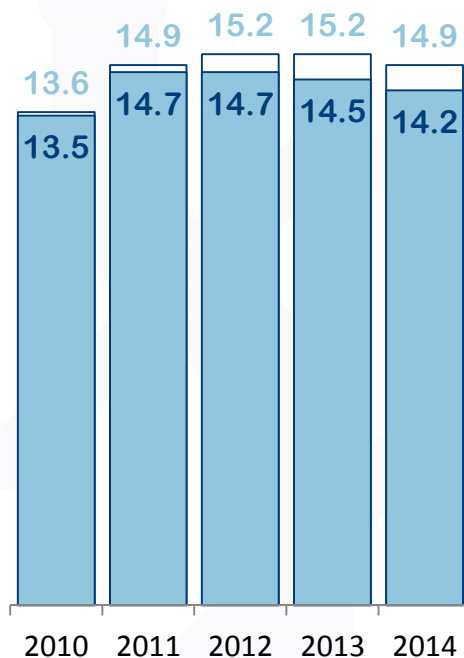
Realaus alkoholio suvartojimo apskaičiavimas

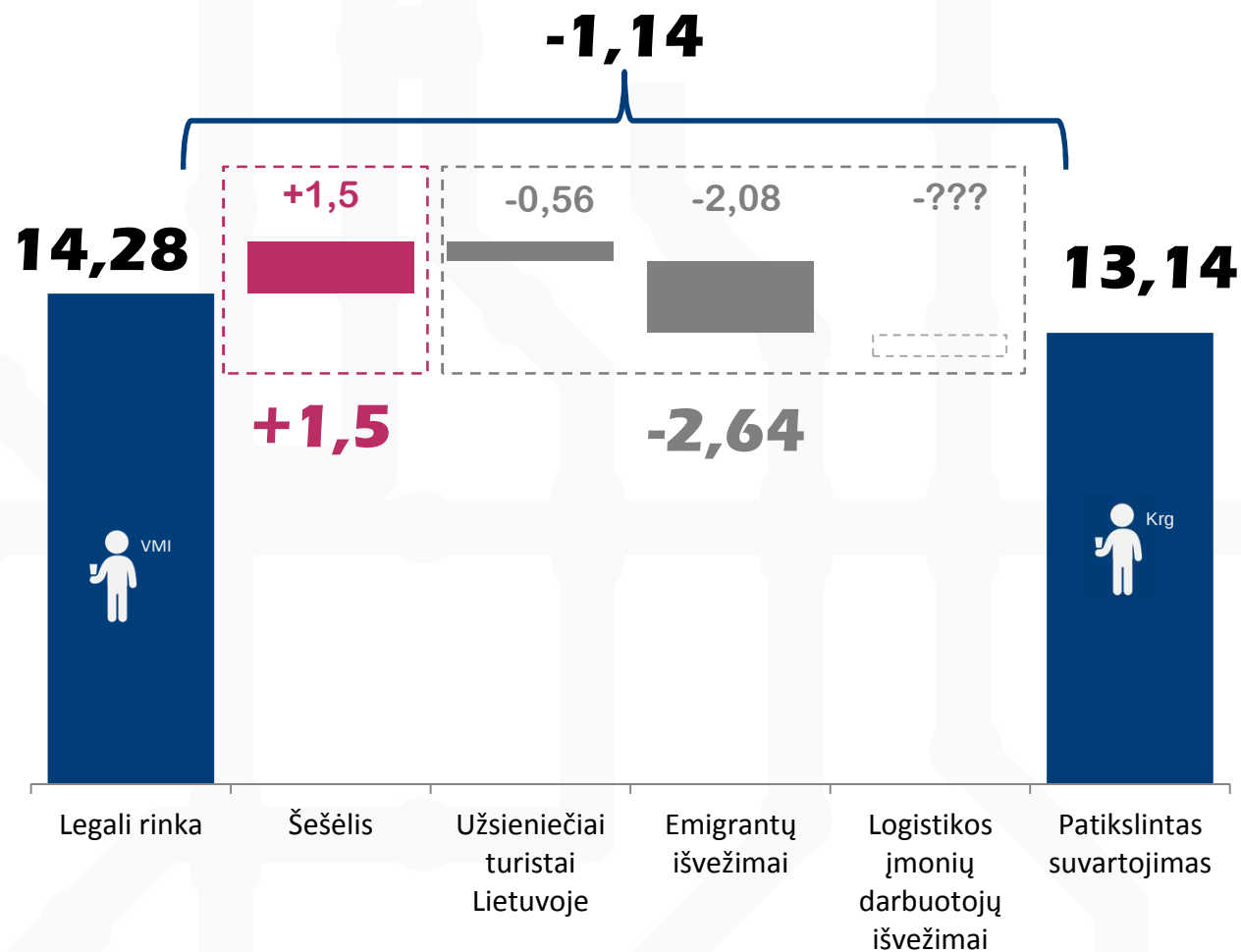
atgal

Oficialus rodiklis

- Prieš korekcijas
- Po korekcijų

Pakoreguotas rodiklis

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

detaliau

detaliau

detaliau

UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

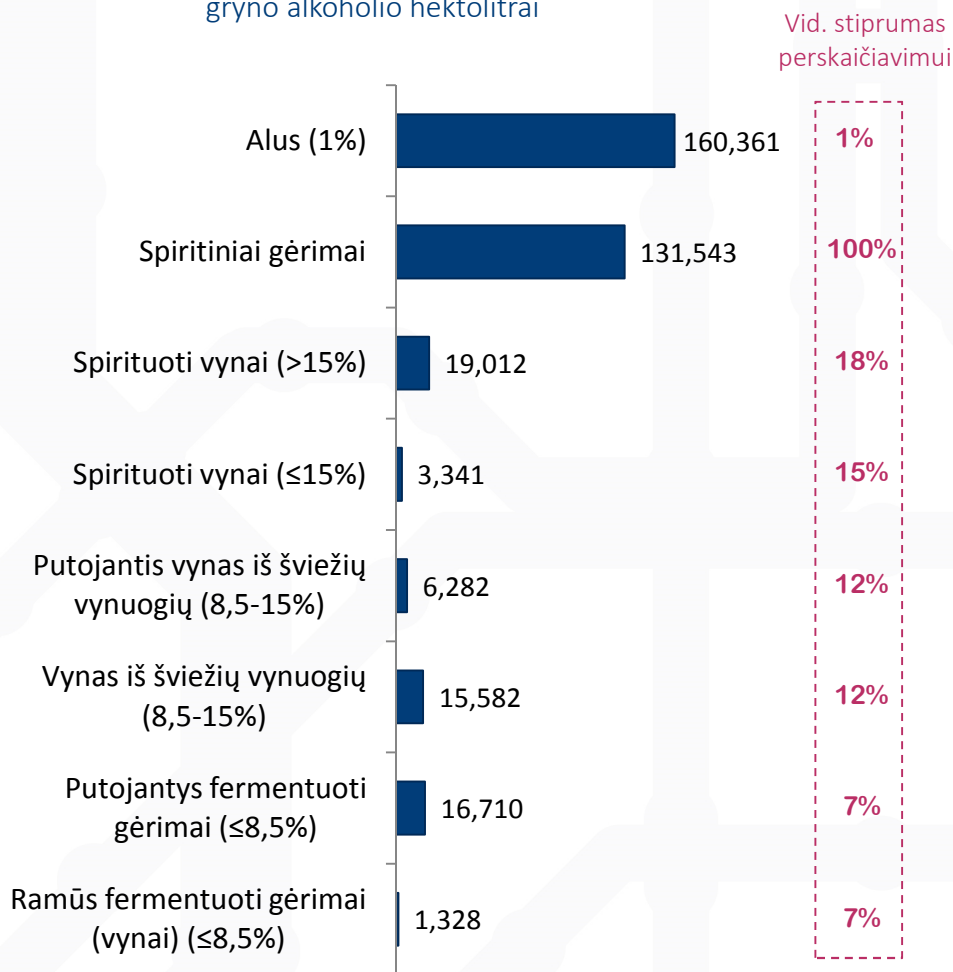
J. Jasinskio g. 16, Vilnius LT- 01112, T. (8-5) 252 6225, F. (8-5) 252 6226, ekt@ekt.lt, www.ekt.lt

Oficialūs alkoholinių gėrimų pardavimai Lietuvoje (2015)

atgal

Į rinką išleista alkoholinių gėrimų gryno alkoholio hektolitrai

Šaltinis: VMI

Viso per metus į rinką išleista

35,4 mln.

gryno alkoholio

Vidutinis oficialaus alkoholio suvartojimas

14,28

gryno alkoholio litrų /
15+ gyventojui

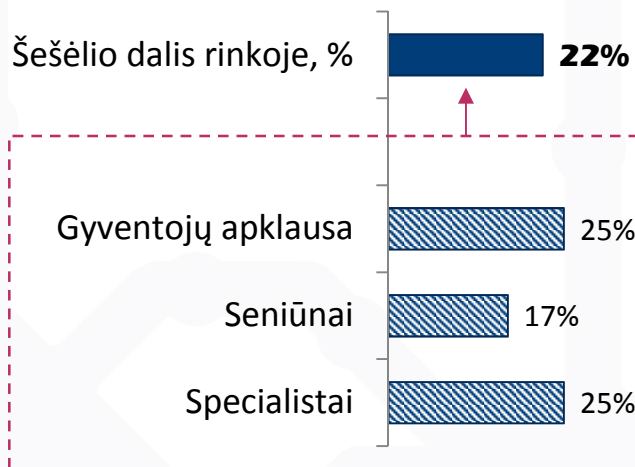
Vidutinis 15+ m. amžiaus gyventojų skaičius 2015 m.:
2 480 053 (Lietuvos statistikos departamentas)

Šešėlinės rinkos mastai (2015)

atgal

Šešėlinė alkoholio rinka % stipriųjų gėrimų rinkoje

Šaltinis: LLRI

**Oficiali stipriųjų
gėrimų rinka (VMI)**

13,15 mln. gryno
alkoholio litrų

**Oficiali ir šešėlinė
stipriųjų gėrimų rinka**

16,86 mln. gryno
alkoholio litrų

**Viso per metus
šešėlyje parduota**

3,71 mln.

**gryno alkoholio
litrų**

**Šešėlinės rinkos įtaka
suvartojimui**

+1,50

gryno alkoholio litrų /
15+ gyventojui

Šešėlinėje rinkoje dominuoja stiprieji alkoholiniai gėrimai, kitos kategorijos sudaro nereikšmingą dalį.

Vidutinis 15+ m. amžiaus gyventojų skaičius 2015 m.:
2 480 053 (Lietuvos statistikos departamentas)

Atvykstamojo turizmo įtaka (pagal apklausą, 2015/2016)

atgal

**Užsienio
turistai
Lietuvoje**

9,05 mln. nakvynių

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Užsienio turistų alkoholio vartojimas Lietuvoje

Kokia dalis vartoja, %

Kiek per dieną, l

Vid. stiprumas

46%

1,62

5,74%

35%

0,62

11%

28%

0,48

38,5%

Šaltinis: Spinter tyrimai 2016 m. vasario 5-13 d.

Šaltinis: NTAKD

**Užsienio
turistai
Lietuvoje**

2,06 mln. kelionių

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Alkoholis kaip lauktuvis iš kelionės

46%

turistų veža
alkoholį kaip
lauktuves, %

Daroma prielaida, kad iš
1-os kelionės parveža 1
litrą 38% gėrimo.

Šaltinis: Spinter tyrimai 2016 m. vasario 5-13 d.

**Viso per metus
užsieniečiai
Lietuvoje nuperka**

1,38 mln. l

gryno alkoholio

**Atvykstamojo turizmo įtaka
suvartojimui**

-0,56

gryno alkoholio litrų /
15+ gyventojui

Vidutinis 15+ m. amžiaus gyventojų skaičius 2015 m.:
2 480 053 (Lietuvos statistikos departamentas)

alus

vynas

stiprieji gėrimai

Emigrantų išvežimų įtaka (2014/2015)

atgal

Lietuviai, gyvenantys kitose Europos šalyse

2014 m., 15+ m. amžiaus

Europoje

Iš jų... šalyse, kur aukštas akcizas

303,0

246,7

tūkst.

163.2

Lietuvos piliečiai (15+ m.), gyvenantys Europos šalyse, kur aukštas akcizas alkoholiui, tūkst.

29.2

28.9

8.3

7.7

4.0

5.4

Jungtinė
Karalystė

Norvegija

Airija

Danija

Švedija

Nyderlandai

Kitos

284%

648%

322%

152%

413%

128%

Akcizas
stipriesiems
gėrimams,
lyginant su
Lietuva

Šaltinis: Eurostat (gyventojai), DG TAXUD, THL (akcizo mokestis)

Emigrantų alkoholio išvežimai

Kokia dalis veža, %

Kiek per mėnesį, l

Vid. stiprumas

55,2%

7,43

5,74%

57,2%

4,31

11%

83,6%

3,84

38,5%

Šaltinis: Synopticom 2015 m. rugsėjo 1-11 d.

Šaltinis: NTAKD

**Viso per metus
emigrantai iš
Lietuvos išveža**

5,16 mln. l

gryno alkoholio

**Emigrantų išvežimo įtaka
suvartojimui**

-2,08

gryno alkoholio litrų /
15+ gyventojui

Vidutinis 15+ m. amžiaus gyventojų skaičius 2015 m.:
2 480 053 (Lietuvos statistikos departamentas)

alus

vynas

stiprieji gėrimai

KITŲ ŠALIŲ PRAKTIKA: METODIKŲ APŽVALGA

Tikslas

**Apžvelgti alkoholio vartojimo stebėjimo rodiklius ir
metodus, taikomus Europos šalyse**

Apie apžvalgą

Aprėptis

- Europos Sąjungos šalys.
- Europos Sąjungos statistikos tarnyba EUROSTAT, Pasaulio sveikatos organizacija (WHO), Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (OECD).

Metodai

- Išsiųsti paklausimai ES šalių statistikos tarnyboms: ar nacionalinė statistikos tarnyba skaičiuoja alkoholio vartojimo rodiklius; kokius metodus taiko.
- Dokumentinis tyrimas: organizacijų, atsakingų už alkoholio rodiklių rinkimą ir stebėjimą kiekvienoje šalyje, paieška; naudojamos monitoringo sistemos ir informacijos rinkimo metodų analizė.

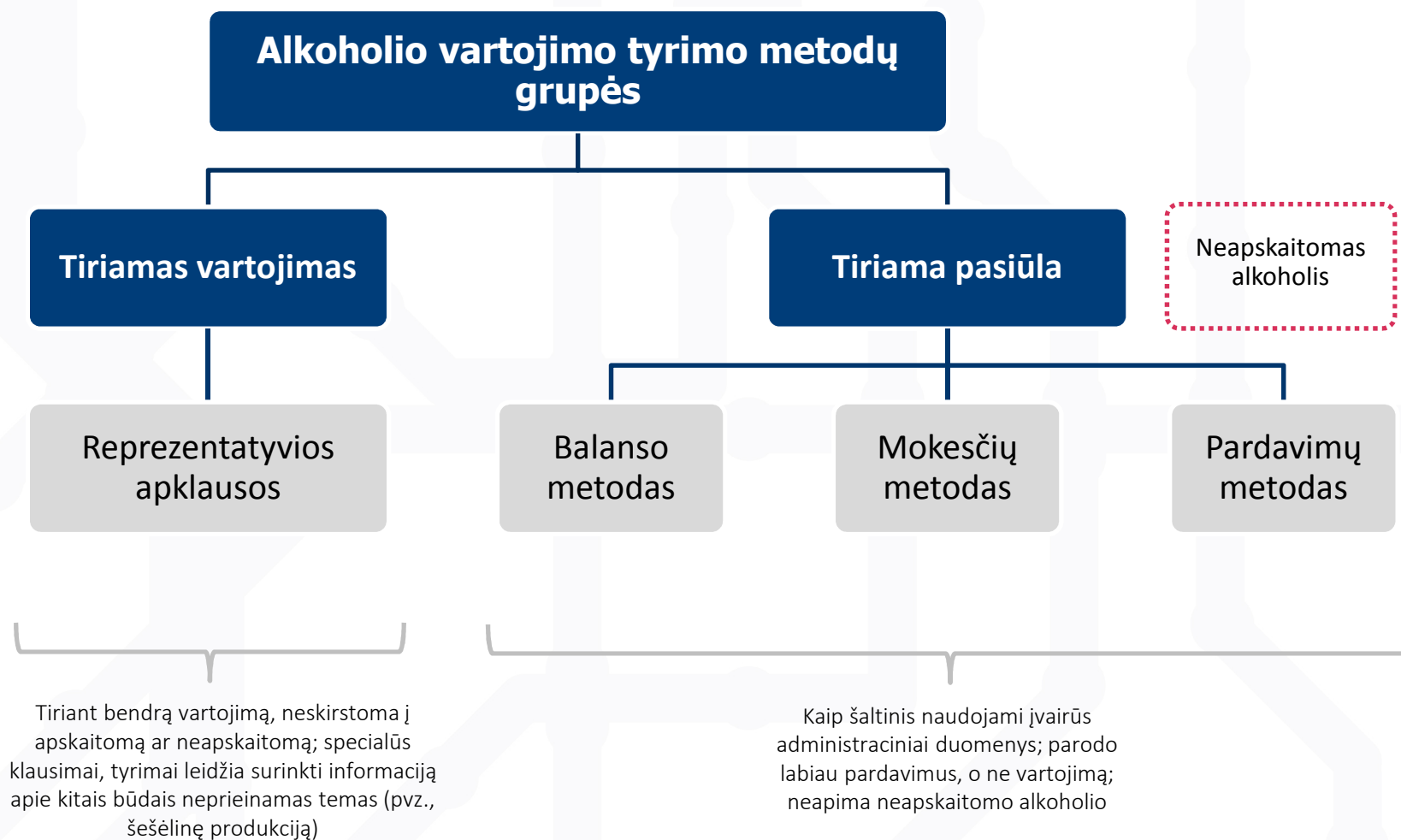
Organizavimas

- 2016 m. kovas 16-26 d. apklausa
- 2016 m. gegužės 2-17 d. apklausos rezultatų analizė; dokumentinis tyrimas.

Rezultatai

- Derinant apklausos ir dokumentinio tyrimo metodus, surinkta ir apibendrinta informacija apie:
 - 26 iš 28 Europos Sąjungos šalis (informacijos apie su alkoholiu susijusius rodiklius Liuksemburge ir Maltoje nerasta);
 - Eurostat, WHO ir OECD praktiką.

Labiausiai paplitę alkoholio vartojimo monitoringo metodai

Alkoholio vartojimo vertinimo metodai detaliau

Balanso metodas

Alkoholio vartojimas apskaičiuojamas pagal gamybos ir užsienio prekybos duomenis:

$$V = G - E + I \pm \Delta A$$

Kur:

V - suvartojimas šalyje
G - gamyba
E - eksportas
I - importas
 ΔA - atsargų pasikeitimai

Mokesčių metodas

Visose ES šalyse alkoholiniai gėrimai apmokestinami akcizo mokesčiu. Informacija apie į rinką išleistą alkoholio kiekį ir tipą yra privalomai renkama reguliariu periodiškumu. Dalis šalių, ypač Pietų Europoje, vyno neapmokestina.

Pardavimų metodas

Registruojami alkoholinių gėrimų pardavimai mažmeninėje prekyboje ir HRC (ne visada). Metodas labiausiai paplitęs Skandinavijos šalyse, turinčiose monopolinius mažmeninės prekybos tinklus; HRC nėra monopolizuota, čia pardavimai vertinami pagal didmenininkų pardavimus.

Reprezentatyvios apklausos

Atliekamos reprezentatyvios gyventojų ar tam tikrų tikslinių grupių apklausos. Tiriamieji turi sutikti dalyvauti tyrime. Apklausos vykdomos interviu arba anketavimo būdu pagal standartizuotus klausimynus. Apklausos būna vienkartinės arba kartotinės; gali būti suskaidytos į kelias bangas arba vykdomos nuolatos.

Privalumai

- ☑ Suderina įvairių šaltinių duomenis
- ☑ Apibendrina situaciją makro lygyje

Ribotumai

- ☒ Rodo alkoholio kiekį, kuris lieka šalyje, ne gyventojų vartojimą
- ☒ Mažiausiai tikslus lyginant su mokesčių ir pardavimų metodais
- ☒ Pirminių duomenų surinkimo metodikos, aprėptis priklausomai nuo šalies gali skirtis
- ☒ Neįvertinamas neapskaitomas vartojimas

- ☑ Duomenys labai tikslūs
- ☑ Prienami operatyviai, be papildomų investicijų

- ☒ Rodo išleidimą į rinką, ne gyventojų vartojimą
- ☒ Neįvertinamas neapmokestinamas alkoholis
- ☒ Apmokestinimo bazė skirtingose šalyse gali skirtis (silpnų alkoholinių gėrimų, vyno atvejai)

- ☑ Šalyse, kur monopolinė prekyba, duomenys tikslūs ir detalūs
- ☑ Arčiausiai vartojimo (lyginant su balanso ir mokesčių metodais)

- ☒ Rodo pardavimus, ne gyventojų vartojimą
- ☒ Šalyse, kur tai nėra administraciniai duomenys (daromas atskiras tyrimas), tikslumas mažesnis
- ☒ Neįvertinamas neapskaitomas vartojimas

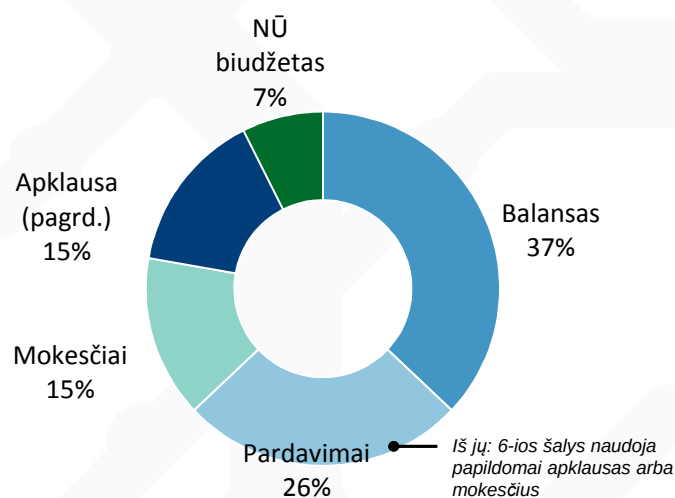
- ☑ Tiria bendrą vartojimą (apskaitomą ir neapskaitomą)
- ☑ Tiriamas individualus vartotojas
- ☑ Galimybė gauti informaciją, neprieinamą kitaip

- ☒ Brangus tyrimas
- ☒ Subjektyvumo faktorius (polinkis sumažinti realų vartojimą; fiksuoja tai, ką asmuo prisimena, o ne tai, kas faktiškai buvo)
- ☒ Labiau parodo gyventojų vartojimo įpročius negu bendrą suvartotą kiekį ar vidutinį vartojimą per metus.
- ☒ Parodo situaciją tam tikru laiko momentu.

ES šalyse taikomi alkoholio vartojimo vertinimo metodai

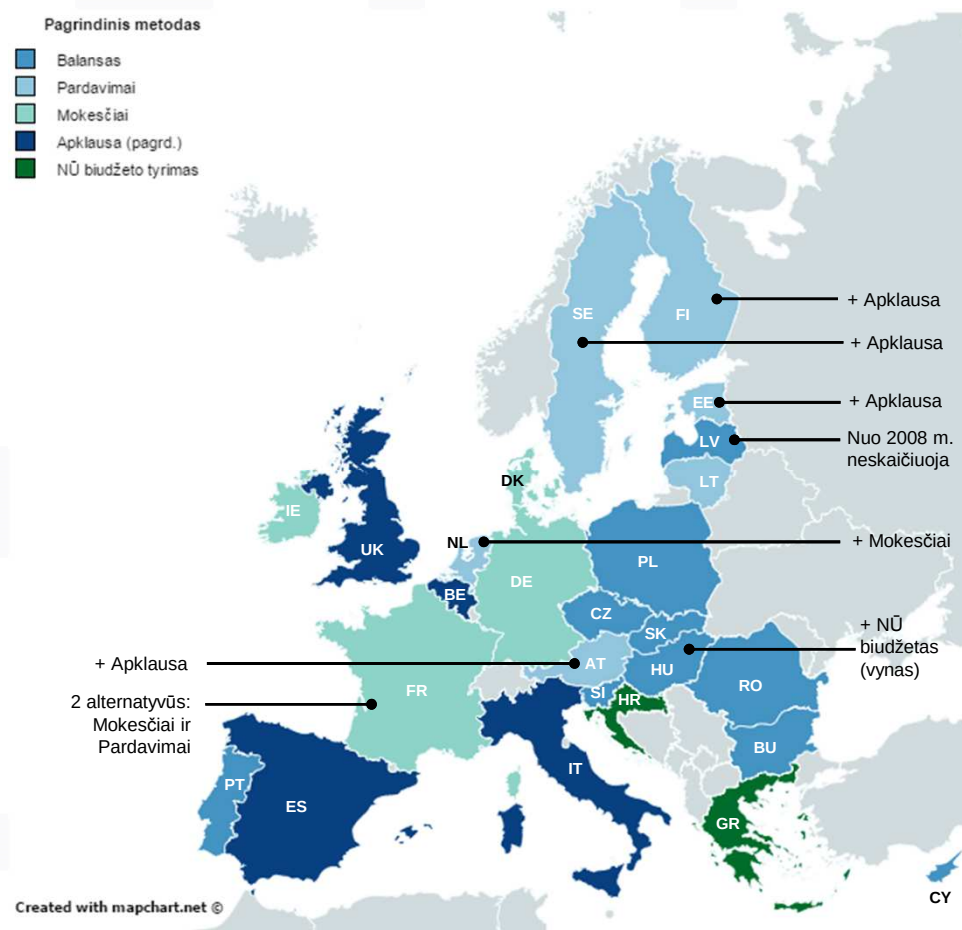
Pagrindinis metodas	Skaičius	Šalys
Balansas	10	BG, CY, CZ, PL, PT, RO, SK, SI, LV', HU WHO
Pardavimai	7	FR, LT, SE, AT, EE, FI, NL
Mokesčiai	4	DK, DE, IE, FR
Apklausa (kaip pagrindinis)	4	BE, ES, UK, IT Eurostat
Apklausa (kaip papildomas)	4	SE, AT, EE, FI
NŪ biudžetas	2	HR, GR
VISO	27	

Visos šalys, išskyrus LU ir MT, kokią nors informaciją apie alkoholio vartojimą renka
 FR - turi skaičius ir pagal mokesčius ir pardavimus (dėl to VISO 27, o ne 26)
 OECD - priklauso nuo šalies, naudoja arba nacionalinius skaičius arba WHO
 'Latvijos statistikos tarnyba nuo 2008 m. informacijos apie alkoholio vartojimą nerenka

Pagrindinis metodas

- Balansas
- Pardavimai
- Mokesčiai
- Apklausa (pagr.)
- NŪ biudžeto tyrimas

ES šalyse skaičiuojami suvartojamo alkoholio kiekio rodikliai

Skaiciuojami rodikliai: 14 šalių skaičiuoja alkoholio vartojimą, išreikštą 100% alc. litrais / gyventojui ar 14+/15+ m. amžiaus gyventojui

Alternatyvūs rodikliai: litrai / gramai, tenkantys gyventojui / alkoholi vartojančiam gyventojui per metus / savaitę / dieną

(šalyse, kur pagrindinis metodas apklausos, dažniausiai orientuojamasi į vartojimo įpročius: paplitimą, dažnumą, tipinį kiekį, rizikingą vartojimą, t.t.)

ŠL	Reikšmė	Data	Metodai
ES	13.24 gramai 100% alc. per savaitę/15+ m. asmeniui, kuris bent kartą per savaitę vartoja alkoholį	2014	Apklausa
CY	Alus: 57.6 litrai/gyv.; Vynas: 18 litrų/gyv.; Stiprūs: 3.7 litrų 100% alc./gyv.	2012	Balansas
CZ	173 litrai/gyv.	2014	Balansas
LV	10.8 litrų 100% alc./gyventojui	2008	Balansas
PL	10.8 litrų 100% alc./15+ m. gyventojui	2013	Balansas
PT	18.1 gramų/ gyventojui per dieną	2012	Balansas
SK	Alus: 68.7 litrų/gyv.; Vynas: 20.9 litrų/gyv.; Stiprūs: 8.8 litrų/gyv.	2014	Balansas
SI	10.92 litrų 100% alc./15+ m. gyventojui	2014	Balansas
HU	9.1 litrai 100% alc./gyventojui	2013	Balansas; NŪ biudžetas (vynas)
DK	9.5 litrų 100% alc./ 14+ m. gyventojui	2014	Mokesčiai
DE	Alus: 98.4 litrai/gyv.; Put. vynas: 3.7 litrai/gyv.; Tarpiniai: 0.1 litrų/gyv.; Stiprūs: 2.2 litrai 100% alc./gyv.	2015	Mokesčiai
IE	10.93 litrai 100% alc./15+ m. gyventojui	2015	Mokesčiai
FR	12 litrų 100% alc./15+ m. gyventojui (OFDT); 11.5 litrų 100% alc./15+ m. gyventojui (INSEE)	2014	Mokesčiai; Pardavimai
HR	Alus: 16.3 litrų/gyv.; Vynas: 10.1 litrų/gyv.; Stiprūs: 0.6 litrų/gyv.	2011	NŪ biudžetas
LT	14.9 litrų 100% alc./15+ m. gyventojui	2014	Pardavimai
SE	9.39 litrai 100% alc./ 15+ m. gyventojui	2014	Pardavimai + Apklausa
AT	12.5 litrų 100% alc. / 15-99 m. gyv.	2014	Pardavimai + Apklausa (2008)
EE	11.71 litrų 100% alc./15+ m. gyventojui	2014	Pardavimai + Apklausos
FI	11.2 litrų 100% alc./15+ m. gyventojui (8.8 legalus, 2.4 nelegalus)	2014	Pardavimai + Apklausos
NL	7.01 litrų 100% alc./gyventojui	2015	Pardavimai + Mokesčiai

Neapskaitomas alkoholis: tipai ir vertinimo metodai

Neapskaitomo alkoholio tipai

Privati / namų gamyba

Visose ES šalyse nekomercinė arba privati alkoholinių gėrimų gamyba yra ribojama, daug kur iš vis draudžiama. Beveik visose ES šalyse namų gamyba yra nepilnai apskaitoma arba visai neapskaitoma.

Keliautojų importas / eksportas

Daugumoje šalių alkoholiniai gėrimai, kuriuos privačiai savo naudojimui asmenys legaliai įsiveža/išsiveža iš užsienio, nėra apskaitomi. Čia patenka ir taip vadinamas „tarpvalstybinis apsipirkimas“, t.y. kelionės į artimo užsienio šalį su tikslu apsipirkti. Šis kiekis apskaitomas ne vartojimo, o pirkimo šalyje.

Turistų vartojimas šalyje

Į užsienio šalį išvykusių asmenų alkoholio vartojimas vizito metu nėra apskaitomas jų gyvenamojoje šalyje, tačiau didina šalies, kurioje jie vieši, bendrą suvartotą kiekį. Čia patenka ne tik turistų, bet ir tam tikrų profesijų atstovų, vartojimas, pvz., karių misijose ar jūreivių.

Kontrabanda

Kadangi nelegalus įvežimas (gali būti didelio masto ar keliautojų, viršijančių nustatytą leistiną kiekį, įvežimai) yra nusikalstama veikla, ji yra slepiama ir neapskaitoma.

Surogatai

Surogatai – tai produktai, savo sudėtyje turintys alkoholio, tačiau pagal savo paskirtį nėra gėrimai. Kadangi jie vartojami ne pagal paskirtį, šis vartojimas nėra apskaitomas.

Gėrimai, sudėtyje turintys alkoholio, bet formaliai nelaikomi alkoholiniais gėrimais

Dažnai alkoholiniai gėrimai, silpnesni nei tam tikra nustatyta riba (pvz., 0,5% alc. ar 1,2% alc.) yra neapmokestinami ir de facto nelaikomi alkoholiniais gėrimais, todėl nėra apskaitomi.

Dažniausiai naudojami vertinimo metodai

Reprezentatyvios apklausos

- Tiriamas gyventojų suvartojamas alkoholio kiekis. Neapskaitomas kiekis gaunamas kaip skirtumas tarp viso ir legalaus kiekio.
- Tiriamas neapskaitomo alkoholio vartojimas

Šiam metodui WHO teikia pirmenybę

Tiksliniai tyrimai, analizės, kartais derinantys įvairius metodus

Įvairūs (tiesioginiai ir netiesioginiai), dažniausiai vienkartiniai tyrimai, kuriais siekiama įvertinti bendrą ar neapskaitomo alkoholio vartojimo mastą ir paplitimą.

Ekspertų vertinimai

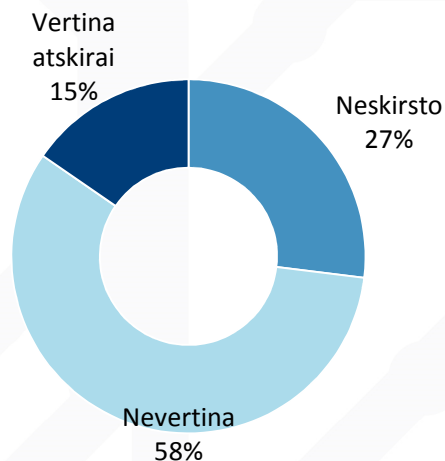
Rinkos dalyvių, teisėsaugos atstovų vertinimai.

Neapskaitomo alkoholio vertinimas ES šalyse

Apklausos vyrauja vertinant neapskaitomo alkoholio vertinimą. Tačiau dažniausiai orientuojamasi į bendrą alkoholio vartojimą, todėl neskirstoma į apskaitomą / neapskaitomą.

	Skaičius	Šalys
Vertina atskirai	4	LV (iki 2008 m.), SE, EE, FI
Nevertina	15	BG, CY, CZ, PL, PT, RO, SK, SI, HU, DK, DE, IE, FR, LT, NL
Neskirsto	7	BE, ES, UK, IT, HR, GR, AT
VISO	26	

Visos šalys, išskyrus LU ir MT, kokią nors informaciją apie alkoholio vartojimą renka Latvijos statistikos tarnyba nuo 2008 m. informacijos apie alkoholio vartojimą nerenka

Ar vertina neapskaitomą alkoholį?

Apskaitomas alkoholis: Systembolaget (valstybės monopolinis tinklas) + HRC (iš didmenininkų) + kiti pardavėjai (alus)

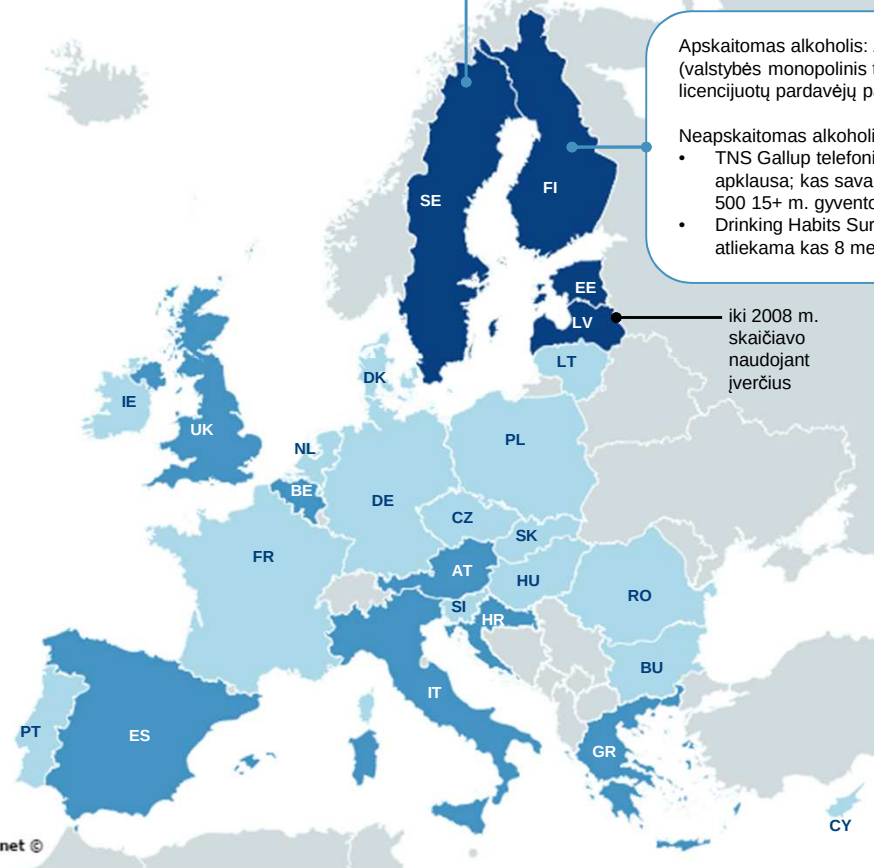
Neapskaitomas alkoholis: Tęstinė gyventojų apklausa – kiekvieną savaitę telefonu apklausiami 350 gyventojai (17-84 m.), iš viso per metus 18 000. Apklausa trunka 6 min. Siekiant įvertinti polinkį sumažinti tikrąjį suvartojamą kiekį, atlikus palyginimą su pardavimų duomenimis, nustatomas „subjektyvumo“ lygis (procentas, kuriuo sumažintas tikrasis vartojimas; angl. *underreporting*).

Apskaitomas alkoholis: Alco Inc. (valstybės monopolinis tinklas) + Kitų licencijuotų pardavėjų pardavimai

Neapskaitomas alkoholis:

- TNS Gallup telefoninė gyventojų apklausa; kas savaitę apklausiami 500 15+ m. gyventojai
- Drinking Habits Survey apklausa, atliekama kas 8 metai

iki 2008 m. skaičiavo naudojant įverčius

Created with mapchart.net ©

Išvados – ryškiausios tendencijos

- ✓ Dauguma ES šalių koku nors būdu stebi alkoholio vartojimą (paplitimą, vartojimo įpročius, kiekį), tačiau nėra vieningo, visose ar daugumoje šalių nusistovėjusio, vidutinio alkoholio suvartojimo skaičiavimo metodo.
- ✓ Nors laikoma, kad tarptautiniu lygiu pagrindinis alkoholio vartojimo rodiklis yra „gryno alkoholio litrai, tenkantys 15+ m. amžiaus gyventojui“, tik 9 šalys iš 28 tokį rodiklį skaičiuoja. Yra įvairių alternatyvių variantų, pvz.: skaičiuojami 100% alc. litrai, 100% alc. gramai, tam tikro gėrimo litrai (alaus, vyno ir t.t.), gramai; skaičiuojama vienam gyventojui, vienam 14+/15+ metų amžiaus gyventojui, vienam namų ūkiui, vienam namų ūkio nariui; skaičiuojamas kiekis, suvartojamas per metus, per mėnesį, per savaitę, per dieną.
- ✓ Tarp ES šalių dominuoja „pasiūlos“ metodai: Balansas yra populiariausias (daugiausiai naujosiose ES šalyse), jis apibendrina įvairių skirtingų šaltinių duomenis, bet yra labiausiai nutolęs nuo tikrojo vartojimo; Pardavimų metodas pagrįste paplitęs Skandinavijos ir Baltijos šalyse, bet jis dažniausiai derinamas su gyventojų apklausų duomenimis; Mokesčių metodas mažiau paplitęs, didžiausias jo apribojimas, kad kai kuriose šalyse ne visi alkoholiniai gėrimai yra apmokestinami.
- ✓ Apklausos taip pat naudojamos alkoholio vartojimo monitoringui kaip pagrindinis ar pagalbinis tyrimas. Skandinavijos šalyse tai dažniausiai savarankiški tyrimai, o daugumoje kitų šalių alkoholio vartojimas yra viena iš temų platesnio masto tyrimuose (dažniausiai sveikatos). Į sveikatą orientuotuose tyrimuose paprastai siekiama nustatyti gyventojų alkoholio vartojimo ypatumus: paplitimą, vartojimo dažnumą, gėrimo tipą, tipinį išgeriamą kiekį, rizikingo vartojimo paplitimą, vartojimo įpročius atskirose gyventojų grupėse ir pan.
- ✓ Didžioji dalis šalių reguliariai renkamoje statistikoje apie alkoholio vartojimą neapskaitomo alkoholio nevertina. Tik 3 šalys (FI, SE, EE), skaičiuodamos oficialų alkoholio suvartojimo rodiklį neapskaitomą alkoholį vertina atskirai. Šalys, kurios kaip pagrindinį metodą naudoja apklausą, apskaitomo ir neapskaitomo alkoholio neišskiria, o orientuojasi į alkoholio vartojimą bendrai.
- ✓ Lietuvoje, oficialus alkoholio suvartojimo rodiklis skaičiuojamas Pardavimų metodu, tačiau nėra derinamas su gyventojų apklausomis ar kitais metodais, kad būtų įvertinti neapskaitomi faktoriai.

Papildoma informacija

Suomijos pavyzdys

Apskaitomas alkoholis

Prekyba parduotuvėse

Pardavimai per valstybės valdomą monopolinį prekybos alkoholiniais gėrimais tinklą

Prekyba HRC

Didmenininkų pristatymai kitiems licencijuotiems mažmenininkams (HRC ir parduotuvėms prekiaujančioms silpnesniais nei 4.7% alc. alkoholiniais gėrimais)

Duomenų šaltinis - Prekybos alkoholiu registras ALLU (valdomas VALVIRA); renka informaciją kiekvieną mėnesį.

VALVIRA - nacionalinė gerovės ir sveikatos priežiūros tarnyba, atsakinga už veiklos su alkoholiu licencijų išdavimą (įskaitant gamybą, didmeninę prekybą, pramoninį naudojimą, importą, tarptautinius pervežimus), visų organizacijų dirbančių su alkoholiu priežiūra, kova su šešėline rinka, alkoholio pardavimų registro valdymas.

Statistinę informaciją apie alkoholį skelbia Nacionalinis sveikatos ir gerovės institutas (www.thl.fi). Leidinys prieinamas [čia](#).

Detalesnė informacija apie metodiką [čia](#).

Neapskaitomas alkoholis

Privati gamyba

Kontrabanda

Surogatai

Keliautojų importas

Suomiai užsienyje

Turistai Suomijoje

Neapskaitomas alkoholis vertinamas kiekvienais metais.

Informacijos šaltiniai:

- TNS Gallup telefoninė gyventojų apklausa; kas savaitę apklausiami 500 15+ m. gyventojai. Tyrime klausiama apie per 2 paskutines savaites įvežtą alkoholį; tyrimo pagrindu įvertinama namų gamyba, surogatų vartojimas;
- THL „Drinking Habits Surveys“ apklausos rezultatų (atliekama kas 8 m., tarpiniai metai interpoliuojami) ir keliautojų srautų informacijos pagrindu įvertinamas suomių vartojimas užsienyje.

Atliekamas informacijos patikrinimas, sulyginant apklausos metu gautą informaciją apie suomių importą iš Estijos su Estijos informacija apie suomių įsigijimus Estijoje. Kontrabandos įvertis tikrinamas pagal sulaikymus muitinėje.

Eurostat: Alkoholio vartojimo palyginimas

Alkoholio vartojimo dažnumas, gyventojų dalis %

2008 m. tyrimo rezultatai

2013-2015 m. atlikta apklausa visose ES narėse, rezultatai bus paskelbti 2016 m.

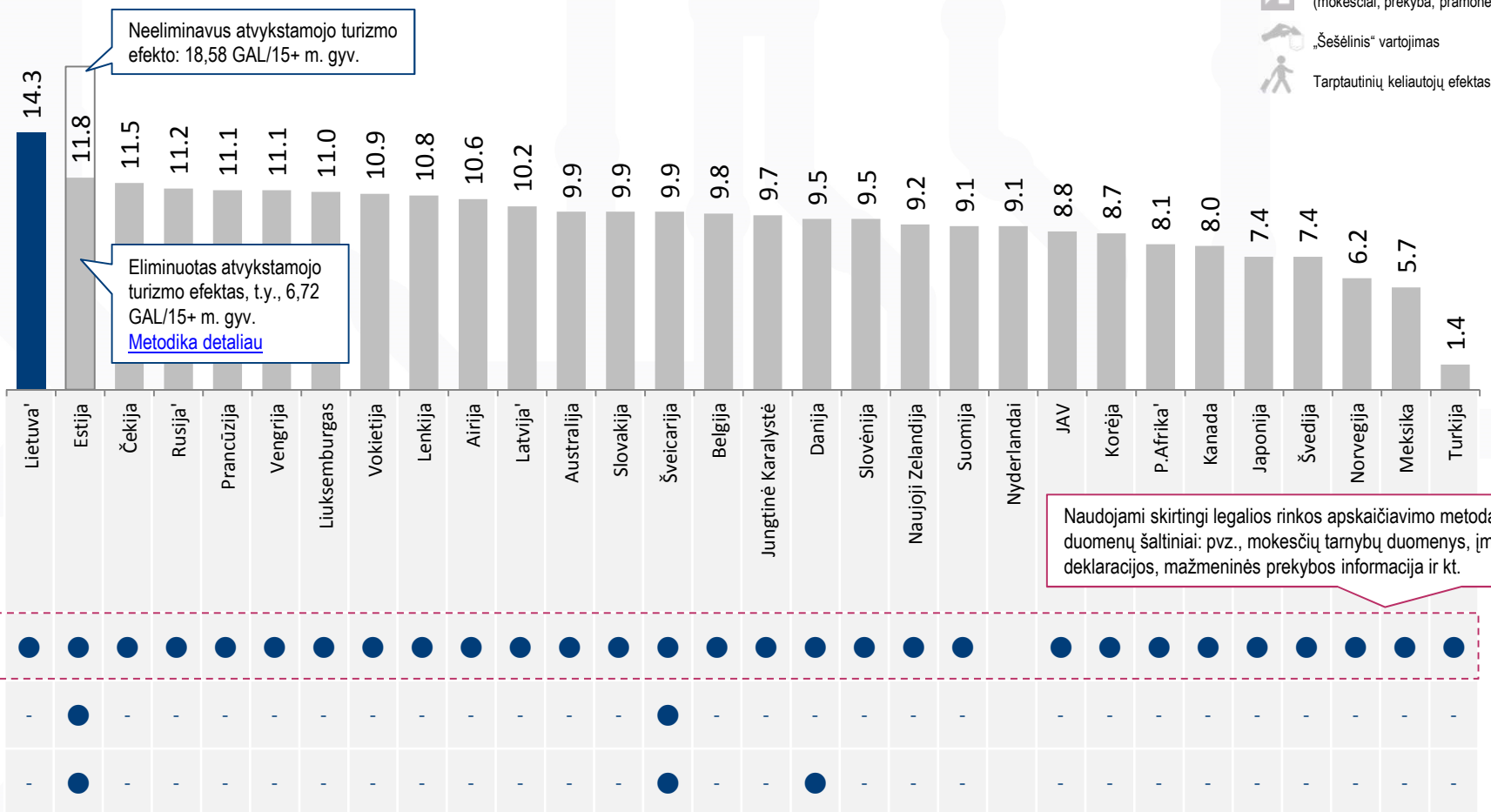
FREQUENC ▶	Every day	Every week	Every month	Never
GEO ▼				
BE	12.3(u)	27.4(u)	40.9(u)	19.4(u)
BG	6.3	13.7	50.8	29.2
CZ	9.8	19.3	55.5	15.4
EL	10.0	15.6	43.2	31.3
ES	13.4	12.8	38.8	35.0
FR	8.9(u)	16.7(u)	51.0(u)	23.4(u)
CY	5.0	9.9	56.5	28.6
LV	1.0	6.4	74.0	18.6
HU	5.9	14.3	43.3	36.6
MT	5.2	15.7	42.2	36.9
PL	2.5	7.0	67.2	23.4
RO	2.7	10.4	59.2	27.7
SI	7.1	13.9	56.1	23.0
SK	4.6	9.5	65.2	20.6
TR	:	:	:	:

Šaltinis: Eurostat

OECD: Alkoholio vartojimo palyginimas

Alkoholio suvartojimas OECD šalyse narėse ir partnerėse

gryno alkoholio litrai, tenkantys 15+ m. amžiaus gyventojui, 2012/2013 m.

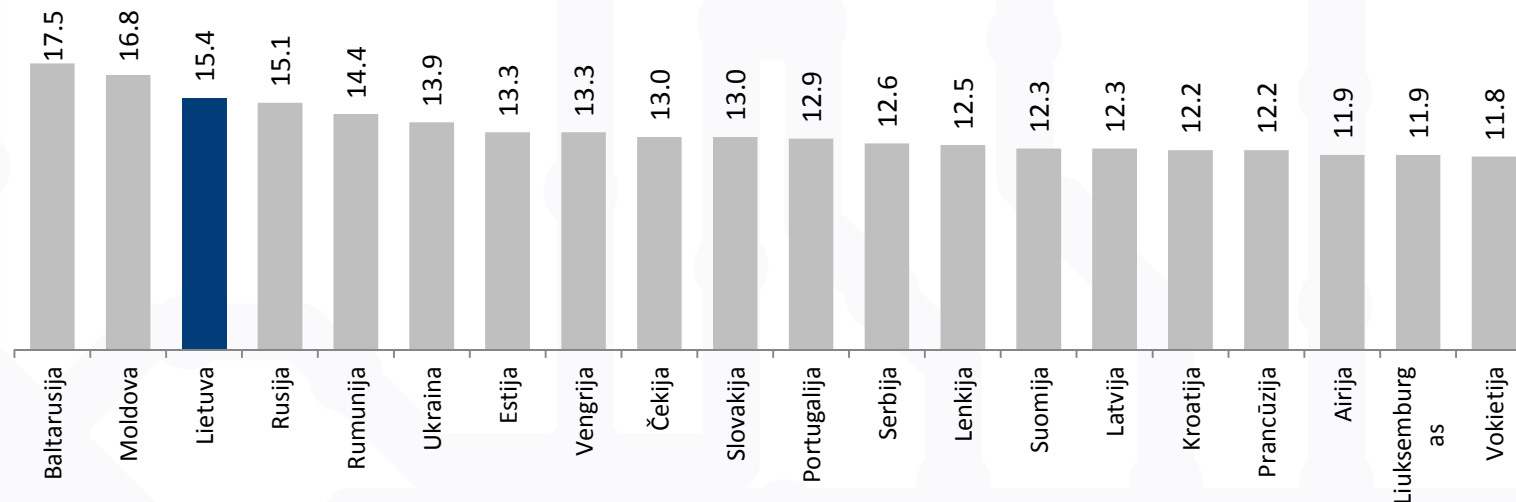

Šaltinis: OECD

WHO: Alkoholio vartojimo palyginimas

TOP 20 Europos šalių pagal alkoholio suvartojimą (legalų ir nelegalų)

gryno alkoholio litrai, tenkantys 15+ m. amžiaus gyventojui, 2008-2010 m. vidurkis

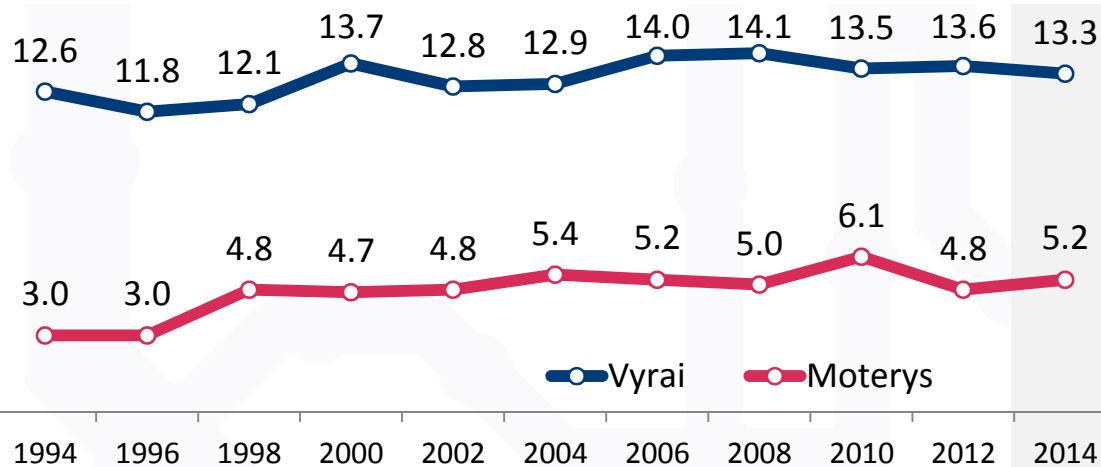

- **Apskaitomas alkoholis** vertinamas pagal oficialią statistiką (Balanso, Pardavimų ar Mokesčių metodai, skiriasi priklausomai nuo šalies). Pirmenybė teikiama oficialiai nacionalinei informacijai; jei ji neprieinama, naudojama tarptautinių tyrimų bendrovių duomenys (pvz., Canadean, IWSR-International Wine and Spirit Research, OIV-International Organisation of Vine and Wine, Wine Institute); jei abu aukščiau paminėti šaltiniai duomenų apie šalį neturi, naudojami FAOSTAT (Food and Agriculture Organization of the United Nations duomenų bazė) duomenys. Perskaičiuojant į gryną alkoholį laikoma, kad vidutinis gėrimo stiprumas yra: alus – 5%, vynas – 12%, vynuogių misa – 9%, stiprieji gėrimai – distiliuoti 40%, kiti 30%, sorgas, sidras ir pan. – 5%, spirituoti vynai – 18%, fermentuoti gėrimai – 9%.
- Tuo atveju, jei turistų skaičius viršija gyventojų skaičių, atsižvelgiama į **turistų vartojimą**.
- Vertinant **neapskaitomą alkoholį**, pirmenybė teikiama nacionaliniams reprezentatyviems empiriniams duomenims (apklausos); jei tokių nėra, kitiems empiriniams tyrimams, trečia opcija – ekspertų vertinimas. Kai kuriose šalyse neapskaitomas alkoholis įvertinamas pagal policijos ar muitinės konfiskuotą alkoholį.

Alkoholio vartojimas Lietuvoje pagal LSMU tyrimą (2014)

Vidutinis per savaitę suvartojamas alkoholio kiekis

standartiniais alkoholio vienetais (1 SAV = 10 g. etanolio)

Šaltinis: LSMU. SUAUGUSIŲ LIETUVOS ŽMONIŲ GYVENSENOS TYRIMAS, 2014

Gyventojų (15+)
skaičius, mln.

1,37

Vid. suvartojamas
alkoholio kiekis, gr./sav

52

1,13

133

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas

Savaitių skaičius
metuose

52

Etilo alkoholio
tankis, gr/cm³

0.789

Šaltinis: endmemo.com

**Viso per metus
suvartota**

14,63 mln.

**gryno alkoholio
litrų**

**Vidutinis oficialaus
alkoholio suvartojimas**

5,84

gryno alkoholio litrų /
15+ gyventojui

*Darant prielaidą, kad visi 15+ metų amžiaus
gyventojai alkoholį vartoja kiekvieną savaitę.*

Strategija. Efektyvumas. Vertė

Detalesnė informacija:

**Darius Dulskis,
Partneris**

Mob: +370 699 26949
E-mail: darius@ekt.lt

**Indrė Griškevičė,
Konsultantė**

Mob: +370 675 05175
E-mail: indre@ekt.lt

UAB „Ekonominės konsultacijos ir tyrimai“

J. Jasinskio g. 16 B, LT-03163 Vilnius

Tel.: (8-5) 252 6225

Faks.: (8-5) 252 6226

El. paštas: ekt@ekt.lt,

<http://www.ekt.lt>